מהיפרכיא להיפרכיא ת"ר א) אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות, אמרו עליו על ר' אלעזר בן עזריה שהיה משתכר ביין ושמן ביין סבר לה כר"י, בשמן באתריה דר' אלעזר בן עזריה שכיח מישחא. ת"ר אין משתכרין פעמים בביצים אמר מרי בר מרי פליגי בה רב ושמואל חד אמר על חד תרי וחד אמר תגר לתגרא ת"ר מתריעין על פרקמטיא (א) ואפי' בשבת א"ר יוחנן כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל אמר רב יוסף והוא דזל וקם עשרה בשיתא. ת"ר ב) אין יוצאין מארץ לחו"ל אא"כ עמדו סאתים בסלע א"ר שמעון אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עומדת סאה בסלע לא יצא וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ שנאמר ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי מאי הזאת נעמי א"ר יצחק אמרו חזיתם נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה וא"ר יצחק אותו היום שבאת רות המואביה לארץ ישראל מתה אשתו של בעז והיינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכבא קיימא מנו בייתיה אמר רבה בר רב ד) הונא אמר רב אבצן זה בעז מאי קמ"ל כי אידך דרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו שנאמר ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו ובכולן לא זימן את מנות אמר כודנא עקרה במאי פרעא לי (ב) (תאנא) וכולן מתו בחייו, והיינו דאמרי אינשי בחייך דילדת שיתין למה ליך איכפל ואוליד חד דמשיתין זריז (סי' מלך אברהם עשר שנים שנפטר נתנשא לבדו) אמר רב חנן בר רבא אמר רב אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולן בני נחשון בן עמינדב הן, מאי קמ"ל שאפי' מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחוצה לארץ ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אמיה דאברהם אמתלאי בת כרנבו אמיה דהמן אמתלאי בת עורבתי, וסימניך ה) טמא טמא טהור טהור אמיה דדוד נצבת בת עדאל שמה אמיה דשמשון צללפונית, ואחתיה ו) נשיין, למאי נפקא מינה לתשובת המינים ואמר רב חנן בר רבא אמר רב עשר שנים נחבש אברהם אבינו שלש בכותא ושבע ז) בקרדו ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא, אמר רב חסדא עיברא זעירא דכותא זהו אור כשדים ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו

מהיפרכיא. אחרונה של א"י להיפרכיא ראשונה של סוריא דכיון דסמוכים כל כך מותרין: **אין משתכרין**. לקנות יין ושמן וסלתות מבעה"ב למכור בשוק אלא בעה"ב עצמו ימכור לצריכין כמו שימכור לחטני ומיהו לקנות חטין ולעשות פת מותר דכיון דאיכא טירחא שרי, אבל למכור הדבר בעין כמו שקונה אותה מבעה"ב אסור דהא בעה"ב נמי מצי מזבין ליה בלא טורח: **סבר ליה כר"י בן בתירא**. הלואי שיוקיר ולא יקט ממנו: **פעמים**. לקמיה מפרש: **בביצים**. נ"ל משום דביצים אין בהם חיי נפש כל כך וגם טורח מרובה וריוח מועט הוא לעני המחזר בעיירות לקנות ביצים ולכך התירו לו להשתכר יותר משתות: **על חד תרי**. מה שלקח בדינר לא ימכור בשני דינרים: **תגר לתגרא**. אלא תגר ראשון ימכור לצריכין אבל לא לתגר אחר דיש כאן ריוח שתי פעמים לתגר ראשון ולתגר שני ומוקירין יותר מדאי אבל בשאר דברים מותר שאם יוקיר זה ימצא אחרים שימכרו בזול: **מתריעין**. בתפלה: **על פרקמטיא שהוזלה**. הבגדים טובים שהוזלו דאין כאן הפסד לעניים אם יוקירו: **והוא דזל**. כל כך דקים עשרה בגדים בדמי שיתא שהוזלו קרוב למחצה: **אין יוצאין כו'**. שמפקיע עצמו מן המזונות: **מהם אשתו של בועז**. ולאשמועינן אתא שהקב"ה מקדים רפואה למכה [ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה]: **עד דלא שכיב שיכבא**. קודם שימות המת: **קיימא מנו בייתיה**. שומר ומזומן כבר הממונה על ביתו ועומד במקומו: **אבצן**. מן השופטים הוא בספר שופטים: **מאי קמ"ל**. מה ריוח יש בדבר ומה אנו למידין שום מלוה מכאן: **כדרבה בר רב הונא כו'**. דקאמר שכל בניו [של אבצן] מתו בחייו ומדקאמר אבצן זה בועז וכתב בבועז שנשא רות ואע"פ שהיו לו עדיין בנים הרבה אשמעינן (יבמות סב:) שאם נשא אדם אשה בבחרותו ישא אשה בזקנותו כמו שעשה אבצן דהיינו בועז לפי שהיה ירא שמא ימותו בניו מאשתו ראשונה בחייו ולא יהיה לו זכר וכתיב "בבקר זרע [את] זרעך ולערב אל תנח ידך (קהלת יא) דמהכא נמי דרשי' ליה וכדמפרש קרא טעמא כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה וגו' אבל אי לא אמר לן אבצן זה בועז הוה אמרי' אבצן לא נשא אשה אחרת ובועז נמי מעולם לא היו לו אשה ובנים עד שלקח רות: **מאה ועשרים משתאות**. לששים בנים ובנות: **לכל אחד ב' סעודות**. סעודת אירוסין שהיא מצוה כדאיתא בפסחים (דף מט.) וסעודת נשואין כל שבעת ימי המשתה קרי סעודה אחת יש לשוות אחרים ואין בהן ממש: **כודנא עקרה**. פרדה עקרה: **במאי פרעא לי**. אין לו בנים שיזמין לי לסעודתן: **וכולן מתו**. ולא גרס תנא ומסקנא דמלתא דרבה בר רב הונא היא והכי הוה קים להו: **בחייך דילדת שיתין**. שסופן למות: **למה ליך**. מה בלע בלידתן: **איכפל**. ונסיב אשה אחרת: **ואוליד חד דמשיתין זריז**. והיינו עובד שהוליד בועז מרות ויצא ממנו דוד מלך ישראל ואיכא דפתרי ליה בשמשון דזריז משיתין דאבצן ולא נהירא כלל: **ושלמון**. אבי בועז כדכתיב ושלמון הוליד את בועז: **ופלוני אלמוני**. משמע ליה שם הגואל כדכתיב סורה שבה פה פלוני אלמוני: **בני נחשון**. כדכתיב ונחשון הוליד את שלמון ושלמון הוליד וגו': **זכות אבות**. אלימלך בן נחשון שהיה נשיא וחסיד: **אימיה דאברהם כו'**. לפי שאמותן של יצחק ויעקב הוזכרו צריכין אנו לידע שם אם אברהם ואגב גררא נקט אימיה דהמן לפי שמותיהן שוין: **כרנבו**. כרים מלאן טהורין הן ואברהם טהור. עורב טמא הוא והמן נמי טמא היה: **אימיה דדוד**. לפי שכל אמהות של מלכים כתובות בנביאים הולך לפרש גם אם דוד: **אימיה דשמשון**. משום דאיירי בה קרא טובא וכתיב נמי לאביו ולאמו לא הגיד הולך לפרש שכל הדברים האלו שואלין המינים מה טעם אין אנו יודעין שמותן: **ואחתיה נשיין**. כך שמה ואגב גררא דאימיה נסבה: **לתשובת המינים**. ששואלין לנו יותר באלו מנשים אחרות כדפרישית טעמא ואנו משיבין להן שמסרו לנו הנביאים בעל פה: **נחבש**. שחבשו נמרוד, ובאגדה ראיתי דתרח אביו חבשו בשביל שהיה מאבד צלמיו: **כותא וקרדו**. מקומות הן וכל זה להודיע חיבתו של אברהם אבינו: **עיברא זעירא**. כך שמו וזהו אור כשדים שהושלך שם אברהם אבינו והרואה צריך לברך "ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה" כדתנן בהרואה (ברכות דף נד.):

חד אמר על חד תרי. וא"ת מאי איריא ביצים אפי' שאר דברים נמי כדאמרי' (לעיל דף צ.) המשתכר אל ישתכר יותר משתות ותירץ ריב"ם דמיירי אפי' פרח דהיכא דליכא טירחא יכול להשתכר יותר משתות כדאמרי' בהמפקיד (ב"מ דף מ:) היכא טירחא ודמי ברזנייתא ולרשב"א נראה דהכא מיירי אפי' בביצים שאינו לוקח מן השוק אלא מתרנגולת שבביתו דכי האי גוונא בשאר דברים שרי:

אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח כו'. תימה אם אינו מוצא ליקח אפי' אלף סאה בסלע מה יעשה כיון שאינו מוצא ליקח:

הדרן עלך המוכר את הספינה

רבינו גרשום

מהיפרכיא להיפרכיא. כלומר מפלך אל פלך משום דסמכי אהדדי וכעיר עצמה דמיין: ביין סבר לה כר' יהודה בן בתירא. דלמעט את התיפלה מותר: שכיח משחא טפי. ואע"ג דמשתכר לא מפקע השער כלום: חד אמר אין משתכרין בביצים פעמים. דאין משתכרין בביצה שני ביצים: וחד אמר תגר לתגרא. שלא ימכרנה חנות אחר לחנות אחר שישתכרו ב' פעמים בביצים: מתריעין על הפרקמטיא. כעין שרגילין להתריע על עצירת גשמים כך מתפללין ומתריעין על הפרקמטיא שלא תיזול משום דאיכא הפסד בעלי בתים: והוא דזל וקם י' בשיתא. שהיו נותנין י' בגדי פשתן באותן דמים שקנו ו' דהשתא איכא הפסד גדול מש"ה מתריעין: אין יוצאין. א) מפני רעב מא"י לחוצה לארץ אא"כ נתיקרו החטים שעמדו סאתים בסלע דודאי רעב ויוצאין: אפי' עמדה סאה בסלע. דיוקר גדול הוא לא יצא: מה עלתה לה שאין בידה כלום: קיימא מנו בייתיה. איכא דאמרי מי שיתמנה במקומו בביתו ומשל הוא. כלומר עד שלא מתה אשתו של בועז היתה רות מזומנת שקמה תחתיה: ואמר המור"ה מנו בייתיה. היינו מקוננת שמקוננת לה ויושבת במקומה: ב) שעשה לל' בניו ול' בנות. שהיו לו. ששים משתאות משנולדו. ובשלח חוצה לבנותיו עשה ל' משתאות וכשהכניס בניו לחופה עשה ל' משתאות. הרי כאן ק"כ ג) משתאות: אמר אבצן למה איזמנינן. הא אין לו בנים שיזמנני לחופתן שהוא כפרדה עקרה שאין לה בנים: מתו בחייו: של אבצן: בחייך ילדה איתתך [שיתין שיתין למה ליך] ואיכפיל ואוליד חד דטב דמשיתין זריז א) כנגד מנוח אמר שהיה לו שמשון שהיה טוב מששים בנים הללו לפי שהיה אומר כך אבצן אירע לו כך. ואית דמפרשי ליה כנגד אבצן ממש שהיו לו ששים בנים וכולם מתו בחייו ואח"כ היה לו בן שיצא ממנו דוד מלך ישראל שהיה טוב מכולן: וסימן לגירסא טמא טמא. אמתלא שהיתה אמו של המן שהיה טמא היתה בת עורב שהוא טמא: טהור טהור. בת כרנבו כמו כרים שהן טהור היא היתה אמו של אברהם: לתשובת המינין. שידעו ויכירו שלא נכחד דבר מתלמידי חכמים: כותא וקרדו' מקומות הן: עיברא ועירא. אותו מעבר קטן:

שאבד

א) אולי צ"ל אין יוצאין מפני פיוקר מא"י לחו"ל וכו' דוודאי יפוי' רעב ויוצאין. ב) נראה דחסר כאן וצ"ל מאה ועשרים משתאות. שעשה לל' בניו ול' בנותיו שהי' לו. ג) שששים משתאות משנולדו. ג) מפי' רבינו הלזה נראה דלא גרים בגמ' אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו וגם מפי' הרשב"ם ד"ה לכל אחד נראה קצת דלא הי' גורס כן ודו"ק.

עין משפט נר מצוה

קנד א מיי' פי"ד מהל' מכירה הלכה ח ועיין במ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף כו:

קנה ב ג מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כג:

קנו ד ה ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף כב:

קנז ז ח ט מיי' פ"ב מהל' תענית הל' יד טוש"ע א"ח סי' תקעו סעיף י:

קנח י כ ל מ מיי' פ"ה מהל' מלכים הלכה ט סמג לאוין רכ:

מסורת הש"ס

א) [תוספתא ע"ז פ"ה]: ב) [תוספתא שם]: ג) גי' הערוך מנביתיה בתיבה אחת ופי' ממונה לביתו וי"א מקוננת: ד) ר"ל יצחק: ה) [קידושין פ:] ו) ר"א נשיך: ז) [גי' ערוך כרחן]:

[בתוספתא ליתא בן יוחאי]

[רש"ל מוחק שנאמר]

הגהות הב"ח

(א) גמ' על פרקמטיא שהולה ואפי' בשבת: (ב) שם במאי פרעא לי וכולן כצ"ל ותיבת תאנא נמחק: